

Theme-Based Unit: ความท้าทายในการออกแบบการเรียนรู้สำหรับครูยุคใหม่

Theme-Based Unit: Challenge of Learning Design for New-age Teachers

ดร.พงศธร มหาวิจิตร

Dr.Pongsatorn Mahavijit

อาจารย์ประจำสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทคัดย่อ

การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ควรให้ความสำคัญกับทักษะและสมรรถนะของผู้เรียนมากกว่าตัวเนื้อหาความรู้ เนื้อหาบทเรียนที่นำเสนอควรมีลักษณะเป็นประเด็นเรื่องแบบพหุวิทยาการที่บูรณาการสาระความรู้ของแต่ละวิชาหลักมานำเสนอผ่านประเด็นเรื่อง (Theme) มีความทันสมัย สอดคล้องกับชีวิตจริง น่าสนใจและท้าทายความสามารถของผู้เรียน ครูผู้ออกแบบการเรียนรู้จำเป็นต้องมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการเลือกสรรประเด็นเรื่องที่มีคุณค่าและสามารถแตกยอดความคิดแก่ผู้เรียนได้อย่างกว้างขวาง บทความนี้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับ Theme-Based Learning และแนวทางการนำไปประยุกต์ใช้ออกแบบหน่วยการเรียนรู้

คำสำคัญ : หน่วยการเรียนรู้ที่ใช้ประเด็นเรื่องเป็นฐาน การออกแบบการเรียนรู้ ครูยุคใหม่

Abstract

The 21st century learning should mainly focus on learners' skills and competencies rather than on content knowledge. Lessons should be presented through interdisciplinary themes integrating knowledge from each core subject. Themes must be contemporary, relating real-world issues, motivating and challenging for students. Hence teacher, as a learning designer, must creativity select crucial themes that expand learner's concepts. This paper presented Theme-Based Learning (TBL) and application to create learning units.

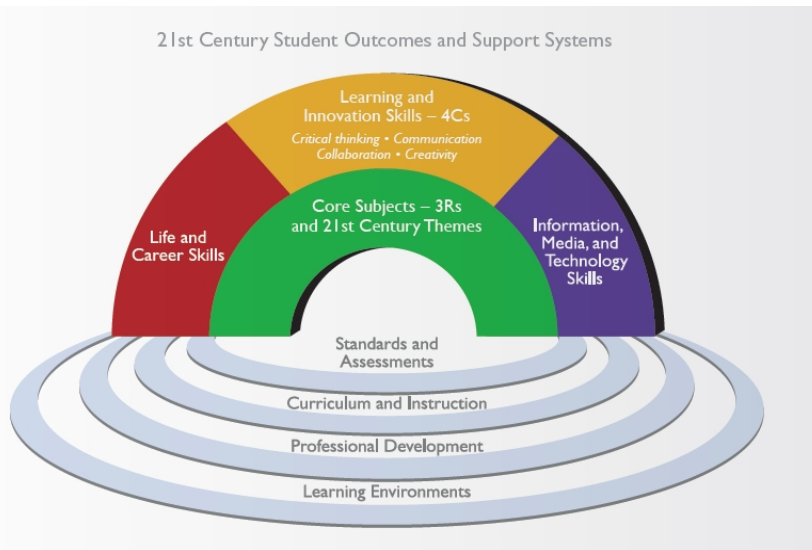
Keywords: Theme-Based Unit, Learning Design, New-Age Teacher

บทนำ

ในยุคที่ความรู้มีอยู่ล้นโลก การเรียนรู้ด้วยการจดจำตัวเนื้อหาความรู้ถูกลดคุณค่าและราคาลงตามหลักเศรษฐศาสตร์ สิ่งที่มีคุณค่ายิ่งกว่ากลับกลายเป็นสมรรถนะของผู้เรียนในการที่จะเลือกหยิบเอาความรู้เหล่านั้นมาใช้ประโยชน์ การสูญเสียเวลาในห้องเรียนไปกับการบรรยายและท่องจำเนื้อหาจะเป็นสิ่งไม่คุ้มค่าอย่างยิ่ง การจัดหลักสูตรสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จึงควรให้ความสำคัญกับการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ การรู้จักบูรณาการเนื้อหาแต่ละวิชาผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาจริง เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจโลกแห่งความเป็นจริงด้วยมิติรอบด้านและเกิดสมรรถนะในการเรียนรู้ติดตัวไป

เครือข่ายองค์การความร่วมมือเพื่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (The partnership for 21st century skills, 2009) ได้เสนอแนะกรอบแนวคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ว่าควรมุ่งเสริมสร้างทักษะสำคัญ 3 ประการแก่ผู้เรียน คือ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (Learning and Innovation Skills) ทักษะชีวิตและการประกอบอาชีพ (Life and Career Skills) และทักษะด้านข้อมูลข่าวสาร การสื่อสาร เทคโนโลยี (Information, Media and Technology Skills) โดยให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนประเด็นเรื่องที่มีลักษณะเป็นพหุวิทยาการ (21st Century Interdisciplinary Themes) 5 ประเด็น ได้แก่ 1) ความตระหนักรู้เกี่ยวกับโลก (Global Awareness) 2) การเงิน เศรษฐศาสตร์ ธุรกิจและการเป็นผู้ประกอบการ (Financial, Economic, Business and Entrepreneurial Literacy) 3) ความเข้าใจเกี่ยวกับฐานะพลโลก (Civic Literacy) 4) ความเข้าใจเกี่ยวกับสุขภาพ

(Health Literacy) และ 5) ความเข้าใจด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Literacy)

ภาพที่ 1 กรอบความคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21
ที่มา: The partnership for 21st century skills, 2009

ในทางปฏิบัติโรงเรียนคงไม่สามารถแยกส่วนทักษะและประเด็นดังกล่าวมาสอนได้โดยลำพัง แต่ควรพยายามถักทอร้อยเรียงประเด็นเหล่านี้ลงสู่การเรียนการสอนในรายวิชาหลักต่างๆ ที่มีอยู่อย่างผสมผสาน ซึ่งการใช้วิธีการสอนด้วยประเด็นเรื่อง (Thematic Approach) ถือเป็นเครื่องมือที่เหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับขจัดปัญหาการแยกส่วนและความไม่เชื่อมโยงกันของการฝึกทักษะ โดยการบูรณาการกิจกรรมที่หลากหลายเข้าด้วยกันภายใต้บริบทและประเด็นเรื่องที่มีความหมายสำหรับผู้เรียน (Berry and Mindes, 1993)

ความเป็นมาของแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ประเด็นเรื่อง (Theme-Based Learning: TBL)

การเรียนรู้โดยใช้ประเด็นเรื่อง (Theme-Based Learning หรือบางครั้งอาจใช้คำว่า Thematic Learning) เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีรากฐานในกลุ่มแนวคิดการเรียนรู้แบบบูรณาการประเภทพหุวิทยาการ (Interdisciplinary) ที่เชื่อในบริบทการเรียนรู้ที่เกาะเกี่ยวกันแบบเป็นองค์รวมว่าจะช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงอย่างลึกซึ้งของความรู้และทักษะ กับประสบการณ์ในชีวิตจริงรอบตัว ความรู้ที่มีคุณค่าแท้จริง

ไม่ใช่ความรู้ที่แบ่งแยกกันอยู่ตามแต่ละศาสตร์วิชา (disciplines) โดยลำพัง แต่จะต้องมีการหลอมรวมองค์ความรู้ต่างๆ เหล่านั้นไปใช้ในสถานการณ์จริงของชีวิต ฉะนั้นการจัดการเรียนรู้จึงควรสายเส้นแบ่งเขตแดนเนื้อหาระหว่างรายวิชาให้หมดไปหรือลดลงให้มากที่สุด โดยใช้ประเด็นเรื่อง (theme) เป็นเครื่องมือช่วยเชื่อมโยงเกาะเกี่ยวความรู้จากแต่ละศาสตร์วิชา ซึ่งจะช่วยส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สำรวจเรียนรู้ความคิดรวบยอดของเรื่องนั้นๆ ด้วยทักษะและมุมมองที่หลากหลาย เกิดการเรียนรู้ที่มีลักษณะสอดคล้องกับชีวิตจริงที่ไม่มีการแบ่งแยกเป็นรายวิชา ทั้งยังช่วยลดความซ้ำซ้อนของเนื้อหาอันเกิดจากการจัดหลักสูตรแบบแยกรายวิชา นับได้ว่าเป็นการเรียนรู้แบบบูรณาการที่เกิดประโยชน์กับผู้เรียนอย่างแท้จริง (Kucer, 1991; Peters, Schubeck, and Hopkins, 1995; ชนาธิป พรกุล, 2554)

แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ประเด็นเรื่อง (Theme-Based Learning) นี้ได้รับการยอมรับในระดับสากลว่าเป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสูง สามารถบูรณาการสาระความรู้ของหลักสูตรได้อย่างหลากหลาย โดยในช่วงแรกเริ่มนิยมนำมาใช้กับการสอนวิชาภาษาซึ่ง

มีลักษณะเป็นวิชาทักษะ เพราะธรรมชาติของวิชาภาษานั้นไม่สามารถจะสอนทักษะ (skill) เพียงลำพังโดยปราศจากเนื้อหา (content) ได้ จึงมักใช้ประเด็นเรื่อง (theme) มาเป็นแกนของบทเรียนเพื่อใช้ในการเรียนรู้และฝึกฝนทักษะทางภาษา (Cameron, 2001) และด้วยเหตุผลที่ว่า การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีความมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะและสมรรถนะของผู้เรียนเป็นสำคัญ การเรียนรู้โดยใช้ประเด็นเรื่อง (Theme-Based Learning) จึงนับได้ว่าเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้เกิดการหลอมรวมทักษะและเนื้อหาความรู้ที่มีอยู่อย่างมหาศาลเข้าด้วยกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ลักษณะของประเด็นเรื่อง (theme) ที่ดี

เนื่องจากหน่วยการเรียนรู้ที่ใช้ประเด็นเรื่องเป็นฐาน (Theme-based unit) เป็นเครื่องมือสำคัญหนึ่งที่จะเชื่อมโยงร้อยเรียงทักษะและสาระความรู้ (strands) ของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยอาศัยประเด็นเรื่องเป็นแกนยึดเหนี่ยวเข้าไว้ด้วยกัน ประเด็นเรื่องที่ดีจึงควรเป็น มโนทัศน์แบบกว้างๆ ที่เอื้อต่อการใช้ความรู้และมุมมองในหลายๆ วิชาร่วมกัน สามารถสื่อความหมายที่เป็นแนวคิดหรือความคิดรวบยอด (concept) ที่กว้างขวางแก่ผู้เรียน นอกจากนี้ประเด็นดังกล่าวควรเป็นหัวข้อที่น่าสนใจ ทันสมัย และมีความหมายสำหรับผู้เรียน จะช่วยให้ผู้เรียนรู้สึกเข้าถึงบทเรียนได้ง่าย เกิดความกระหายใคร่จะเรียนรู้ และพร้อมที่จะสืบสอบ (inquiry) แสวงหาคำตอบด้วยตนเอง โดยครูจะทำหน้าที่เพียงเป็นผู้เปิดประเด็นสถานการณ์ (scenarios setting) คอยอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (facilitator) และช่วยสะท้อน (reflect) ผลการเรียนรู้แก่ผู้เรียน (Kon Chon Min, et.al, 2012; นาตยา ปิลาธนนานนท์, 2546)

ขั้นตอนการออกแบบหน่วยการเรียนรู้โดยใช้ประเด็นเรื่อง (Theme-based Unit)

การนำแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ประเด็นเรื่องไปใช้ออกแบบการเรียนรู้ควรมีการเริ่มต้นวางแผนอย่างเป็นระบบตั้งแต่ระดับหลักสูตรและหน่วยการเรียนรู้จึงจะเกิดผลดี ซึ่งในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้โดยใช้ประเด็น

เรื่อง ครูผู้ออกแบบบทเรียนจะต้องมีความรู้รอบและรู้กว้าง วิธีการที่ดีที่สุดคือ ครูในแต่ละสาขาวิชาควรจะมาวางแผนออกแบบหน่วยการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งจะช่วยให้ได้หน่วยการเรียนรู้ที่มีเนื้อหาหลุ่มลึกมากยิ่งขึ้น ผู้เรียนก็จะเกิดการเรียนรู้อย่างชัดแจ้งในเรื่องนั้น รวมทั้งเห็นคุณค่าว่าในการดำเนินชีวิตหรือแก้ปัญหาเรื่องหนึ่งๆ เราไม่สามารถอาศัยความรู้ศาสตร์ใดศาสตร์หนึ่งได้โดยลำพัง แต่เราต้องรู้จักเลือกหยิบจับความรู้หลายศาสตร์ที่มีอยู่มาปรับใช้ให้เหมาะสมจึงจะเกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่ง Mumford (1995) ได้เสนอแนะขั้นตอนการวางแผนการพัฒนา Theme-based unit ไว้ดังนี้

ขั้นที่ 1 คัดเลือกประเด็น (Choose a theme)

การวางแผนถือเป็นขั้นตอนสำคัญที่ครูจะเข้าร่วมกันอภิปรายเพื่อกำหนดประเด็นเรื่องที่จะนำมาสร้างเป็นหน่วยการเรียนรู้ (ในบางครั้งอาจเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมโดยให้นำเสนอเรื่องราวที่พวกเขาอยากเรียนได้ด้วย) การระดมสมองจะช่วยให้เกิดแนวคิดที่แปลกใหม่ ช่วยกันเสริมหรือปรับแต่งแนวคิด กำหนดขอบเขตของประเด็นให้เหมาะสมกับการนำไปใช้จัดการเรียนการสอนได้จริง ตลอดจนร่วมกันกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับประเด็นเรื่องนั้นๆ ซึ่งยังไม่ควรแยกวิชาแบบเฉพาะเจาะจง

ขั้นที่ 2 วางแผนการนำไปใช้ (Plan ahead)

เป็นการนำประเด็นเรื่องที่ได้ออกแบบไว้มาเชื่อมโยงกับหลักสูตรที่มีอยู่ โดยพยายามคงรักษาไว้ซึ่งเนื้อหาความรู้และทักษะของแต่ละรายวิชา เป็นขั้นการพัฒนาไปสู่แผนดำเนินงานที่สามารถใช้ได้จริงโดยอาจแบ่งภาระหน้าที่ให้ครูแต่ละวิชาไปออกแบบแต่ละบทเรียนย่อยที่สอดคล้องกับวิชาของตนก่อนที่จะนำข้อมูลมารวมกันเป็นหน่วยการเรียนรู้ที่สมบูรณ์

องค์ประกอบที่สำคัญของหน่วยการเรียนรู้แบบ Theme-based unit ควรประกอบด้วย

- จุดประสงค์การเรียนรู้ (ของแต่ละรายวิชา)
- แนวทางการวัดผลและประเมินผล

- การแบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบที่เป็นระบบ

- สื่อและแหล่งเรียนรู้

- แผนการจัดกิจกรรม ตั้งแต่กิจกรรมนำโยงเข้าสู่หน่วยการเรียนรู้ กิจกรรมรวมทั้งชั้น กิจกรรมกลุ่มย่อย ชั้นงานหรือภาระงานที่มอบหมาย และกิจกรรมสุดท้ายที่ชี้บ่งให้เห็นว่าผู้เรียนสามารถบรรลุการเรียนรู้ในหน่วยนั้นแล้ว

- การเชื่อมโยงความรู้สู่ชุมชนหรือช่วยเหลือสังคม

ขั้นที่ 3 นำแผนสู่การปฏิบัติ (Put the plan into action)

เริ่มดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผน ขั้นตอนนี้จำเป็นต้องมีความยืดหยุ่นหรือปรับแต่งกิจกรรมใหม่บ้างตามความคิด ความสนใจ และลักษณะของกลุ่มผู้เรียน ครูอาจจะต้องมีการทบทวนกระบวนการบางขั้นตอนใหม่โดยที่ยังคงดำเนินไปสู่เป้าหมายหลักที่วางไว้เดิม

ขั้นที่ 4 ประเมินการเรียนรู้และนำเสนอผลงาน (Evaluate / Celebrate)

การประเมินการเรียนรู้ควรกระทำมาตลอดกระบวนการโดยใช้เครื่องมือประเมินที่สะท้อนผลการเรียนรู้ได้ตรงตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ เมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรมก็ควรมีการประเมินความสำเร็จของหน่วย โดยผู้เรียนอภิปรายแลกเปลี่ยนประสบการณ์และข้อค้นพบแลกเปลี่ยนมุมมองกับเพื่อนต่างชั้นเรียน ผู้ปกครอง ตลอดจนชุมชนโดยอาจจัดนิทรรศการแสดงผลงานความสำเร็จ

ตัวอย่างการออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบ Theme-based Unit

ในบทความนี้ผู้เขียนขอยกตัวอย่างการนำประเด็นเรื่องเกี่ยวกับ “สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society)” ซึ่งเป็นเรื่องที่ทั่วโลกกำลังให้ความสำคัญมาเป็นฐานในการวางแผนออกแบบการเรียนรู้

สถานการณ์เปิดประเด็นการเรียนรู้

จากการศึกษาขนาดและแนวโน้มของประชากรสูงอายุจากสำมะโนประชากรประเทศไทย พบว่า ในปี พ.ศ. 2503 ประชากรอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปมีเพียงร้อยละ 4.9 ของประชากรทั้งหมด สัดส่วนผู้สูงอายุเริ่มเพิ่มสูงขึ้นด้วยอัตราที่เร็วขึ้นระหว่างช่วงปี พ.ศ.2523 - 2543 โดยเพิ่มจากร้อยละ 6.3 เป็นร้อยละ 9.5 และในปี พ.ศ. 2553 สัดส่วนของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 11.9 เห็นได้ว่าประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัย (Aging Society) อย่างสมบูรณ์ ซึ่งหมายถึงประเทศไทยมีผู้สูงอายุ (ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป) มากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมดและในอีก 20 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2573) จะเพิ่มเป็นมากกว่า 2 เท่าตัว อยู่ที่ร้อยละ 25 (ประมาณ 1 ใน 4) ของประชากรไทยทั้งประเทศ หรือหากคิดค่าเฉลี่ย คนไทยทุกๆ 4 คนจะมีจำนวนผู้สูงอายุอยู่ 1 คน อัตราการเพิ่มสูงขึ้นของประชากรผู้สูงอายุอย่างรวดเร็วนี้ เป็นประเด็นที่ทุกภาคส่วนจะต้องตระหนักและเร่งเตรียมการรับมือผลกระทบด้านต่างๆ ที่จะเกิดตามมา

ที่มา: สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ (2556)

ผู้สอนสามารถใช้ประเด็น“สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society)” นี้มาเป็นฐานคิดในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้โดยสามารถปรับระดับความลึกซึ้งของเนื้อหาให้เหมาะสมกับระดับชั้นของผู้เรียน

พิจารณาองค์ความรู้จากกลุ่มสาระที่มีความเกี่ยวข้องกับประเด็นดังกล่าว ได้แก่

- *คณิตศาสตร์* สามารถสอนความรู้เกี่ยวกับอัตราส่วนและร้อยละ สมการ(พหุนาม) แนวนอน การนำเสนอข้อมูลและกราฟ

- *สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม* สามารถสอนความรู้เกี่ยวกับสภาพสังคมและสิ่งอำนวยความสะดวก หลักประกันทางสังคม

- *สุขศึกษาและพลศึกษา* สามารถสอนความรู้เกี่ยวกับสภาวะของผู้สูงอายุ โปรแกรมสุขภาพ ความปลอดภัยในชีวิต

- *การงานอาชีพและเทคโนโลยี* สามารถสอนความรู้เกี่ยวกับสินค้าและบริการสำหรับผู้สูงอายุ อาชีพ และการส่งเสริมรายได้แก่ผู้สูงอายุ เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นต้น

จากนั้นนำมาวางแผนขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม ดังนี้

ขั้นจุดประเด็น

ครูนำเสนอข้อมูลความรู้เบื้องต้นให้นักเรียนเห็นแนวโน้มและความสำคัญที่ต้องหันมาใส่ใจเกี่ยวกับผู้สูงอายุ รวมทั้งสอนความรู้ที่จำเป็นต่อการศึกษาข้อมูล เช่น การอ่านกราฟและข้อมูลแบบต่างๆ อัตราส่วนและร้อยละ การสืบค้นข้อมูล

ขั้นเรียนรู้

นักเรียนศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อนำมาอภิปรายร่วมกันว่า สังคมผู้สูงอายุจะส่งผลกระทบต่อประเทศไทยในประเด็นใดบ้าง เช่น ด้านสังคม วัฒนธรรม การบริการ ด้านอาชีพ ด้านการศึกษา ด้านสุขภาพ เป็นต้น

ขั้นประยุกต์

นักเรียนแบ่งกลุ่มเลือกทำโครงการสร้างสรรค์สังคมตามประเด็นที่สนใจ ภายใต้แนวคิด "สร้างเสริมความพร้อมก่อนเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ" นำผลงานที่เสร็จสมบูรณ์แล้วเผยแพร่สู่สังคมผ่านช่องทางต่างๆ

การเรียนรู้ในหน่วยนี้จะมีใช้การเรียนรู้เนื้อหาวิชาหนึ่งวิชาใดแบบแยกส่วนโดยลำพัง แต่ผู้เรียนจะเรียนรู้ผ่านประเด็นเรื่องราวจริงที่ปรากฏอยู่ในสังคม โดยอาศัยองค์ความรู้จากหลายวิชามาเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้แสวงหาข้อมูลจากแหล่งความรู้ต่างๆ นำมาสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่มีคุณค่าต่อชีวิต

และสังคม เป็นเครื่องยืนยันว่าความรู้ที่ได้จากในห้องเรียนนั้นเป็นสิ่งที่มีความหมายและสามารถนำไปใช้ได้ในโลกแห่งความเป็นจริง

อีกตัวอย่างหนึ่งคือ หน่วยการเรียนรู้ “การบิน (Flight)” เป็นหน่วยการเรียนรู้ตามแนวคิด STEM ซึ่งก็อาศัยหลักการของ Theme-Based Learning เช่นเดียวกัน

มีการเดินเรื่องบทเรียนโดยใช้ประเด็นเรื่อง “การบิน” มาเป็นแกนสำหรับประสานองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรม และคณิตศาสตร์ อย่างลงตัว

(Council for the curriculum examinations and assessment, 2012)

Section 1
Flight in Nature

- Activity 1 Planning Together
- Activity 2 What Makes a Bird a Bird?
- Activity 3 Bird Migration
- Activity 4 Flight in the Plant Kingdom

Section 2
The Science of Flight

- Activity 5 What is a Force?
- Activity 6 Air Pressure
- Activity 7 The First Force of Flight - Lift
- Activity 8 The Second Force of Flight - Thrust
- Activity 9 The Third Force of Flight - Drag
- Activity 10 The Fourth Force of Flight - Weight

Section 3
How Time Flies

- Activity 11 Flight in History
- Activity 12 Early Flight and Famous People
- Activity 13 The History of the Kite

ภาพที่ 2 โครงสร้างหน่วยการเรียนรู้ Flight

ที่มา: Council for the curriculum examinations and assessment (2012)

หน่วยการเรียนรู้นี้แบ่งกิจกรรมการเรียนรู้ออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 การบินในธรรมชาติ (Flight in Nature)

ศึกษาลักษณะทางกายภาพของนกว่าอะไรเป็นเหตุปัจจัยที่ทำให้นกสามารถบินได้ การบินอพยพของนกผลจากการบินของนกและแมลงที่มีต่อการกระจายขยายพันธุ์พืช

ตอนที่ 2 วิทยาศาสตร์การบิน (The Science of Flight)

เรียนรู้หลักการทางวิทยาศาสตร์ผ่านกิจกรรมการทดลองเกี่ยวกับแรง ความกดอากาศ รวมทั้งแรงที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบิน ได้แก่ แรงยก (Lift) แรงขับ (Thrust) แรงต้าน (Drag) และแรงโน้มถ่วง (Weight)

ตอนที่ 3 กว่าที่จะบินได้ (How Time Flies)

ศึกษาประวัติศาสตร์เหตุการณ์และบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการบิน พัฒนาการความรู้ด้านการบินในแต่ละยุค การใช้หลักการทางวิศวกรรมมาพัฒนาการบิน การใช้ความรู้เรื่องแรงร่วมกับการคำนวณความสมมาตรของวัตถุมาออกแบบว่าทำให้สามารถพยุงตัวลอยอยู่บนท้องฟ้าได้

หน่วยการเรียนรู้ข้างต้นจะเชื้อให้เกิดบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีอรรถรส บทเรียนมีเนื้อหาเรื่องราวชวนให้น่าติดตาม มีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้หัวข้อหรือประเด็นเรื่องหนึ่งๆ แบบรู้รอบ (Mastery Learning) มองเห็นเรื่องราวนั้นได้ครอบคลุมในทุกมิติ ผ่านการลงมือแสวงหาความรู้และค้นพบความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนจะเกิดความศรัทธาในตนเองว่าเขาสามารถเป็นผู้สร้างความรู้ได้จากชุมชนความรู้ที่อยู่รอบตัว เป็นการส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศของชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Learning Community) ตามมา

แนวทางการประเมินผลสำหรับการเรียนรู้แบบ TBL

จากตัวอย่างข้างต้นจะพบว่าบทเรียนมีลักษณะเป็น Unit of Inquiry ซึ่งผู้เรียนจะต้องร่วมมือกันค้นคว้าและสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่ผ่านกระบวนการทำโครงการ (project) หรือภาระงานกลุ่ม (Group Task) เป็นหลัก การประเมินผลการเรียนรู้จึงควรให้คุณค่ากับการประเมินวิธีการเรียนรู้โดยพิจารณาจากความสามารถในการปฏิบัติงาน (Performance Assessment) ซึ่งสะท้อนถึงทักษะและสมรรถนะของผู้เรียนมากกว่าเพียงแค่การประเมินคำตอบว่าถูกหรือผิด สอดคล้องกับที่ National Council on Measurement in Education (2012) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินในศตวรรษที่ 21 ไว้ดังนี้

- 1) ควรใช้วิธีการประเมินผลที่หลากหลายเพื่อตรวจสอบข้อมูลให้มีความน่าเชื่อถือ
- 2) ภาระงานที่ใช้ในการประเมินควรมีระดับความซับซ้อนที่เหมาะสมและท้าทายความสามารถ

3) ควรประเมินด้วยภาระงานที่มีลักษณะปลายเปิด (open-ended) หรือมีโครงสร้างที่ยืดหยุ่น (ill-structured tasks)

4) ควรประเมินโดยใช้ภาระงานที่มีความหมายและสอดคล้องตามสภาพจริง เป็นปัญหาในชีวิตจริง

5) ภาระงานนั้นควรมุ่งให้นักเรียนได้แสดงเหตุผลและการคิดที่ชัดเจน

6) ควรสรรหาวิธีการประเมินใหม่ๆ ที่จะช่วยให้ระดับความสามารถได้อย่างแท้จริง

ข้อควรคำนึงในการใช้ TBL

ในการนำแนวคิด Theme-Based Learning มาใช้ออกแบบการเรียนรู้ นั้น สิ่งสำคัญอันดับแรกคือ การเลือกประเด็นมาใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการเรียนรู้ ซึ่งการที่บทเรียนจะมีคุณค่ามากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความสามารถของครูผู้ออกแบบการสอนเป็นสำคัญด้วย ครูควรรู้จักเลือกสรรเรื่องราวที่จะช่วยสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้และกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถแตกประเด็นความคิดสร้างมุมมองได้หลากหลายแง่มุม นอกจากนี้แต่ละประเด็นเรื่องที่จะเลือกมานั้นก็ควรจะมี ความแตกต่างกันไปด้วย เช่น ประเด็นที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม สุขภาพ กีฬา บุคคลที่มีชื่อเสียง ศิลปะ เทคโนโลยี เป็นต้น เพื่อป้องกันความซ้ำซ้อนอันจะทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายได้ การออกแบบหน่วยการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งท้าทายความสามารถของครูยุคใหม่เป็นอย่างยิ่ง ดังที่ นาดยา ปิลันธนานนท์ (2546) ได้กล่าวไว้ว่า การสร้างหน่วยการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อผู้เรียน เป็นงานที่สะท้อนความคิดสร้างสรรค์ของผู้สอนเป็นอย่างมาก เพราะผู้สอนจะต้องคิดวิเคราะห์และประเมินว่า ตัวอย่างประสบการณ์อะไรที่จะมีความหมายต่อผู้เรียน ตัวอย่างประสบการณ์อะไรที่ผู้เรียนจะมองเห็น การนำความรู้ที่เรียนไปเชื่อมโยงใช้ได้จริง ตัวอย่างประสบการณ์อะไรที่จะนำมาให้ผู้เรียนได้พิสูจน์ยืนยันให้เห็นจริงตามสาระความรู้ที่กำหนดให้เรียน

งานออกแบบการเรียนรู้ถือเป็นหัวใจสำคัญของการนำหลักสูตรไปสู่การเรียนการสอน ครูต้องทำหน้าที่เสมือนพ่อครัว/แม่ครัวที่นำเอาวัตถุดิบ (มาตรฐานและเนื้อหาสาระในหลักสูตร) มาปรุงรสชาติ(ออกแบบการเรียนรู้) ให้นำรับประทาน จำเป็นต้องอาศัยศิลปะและความคิดสร้างสรรค์เมนูอาหาร (กิจกรรมการเรียนรู้) ใหม่ ๆ เพื่อให้ผู้เรียนบริโภคอาหาร (เรียนรู้) อย่างมีความสุข หากครูยังใช้วิธีหยิบยื่นวัตถุดิบนั้นให้นักเรียนรับประทานเลยโดยปราศจากการปรุงแต่งรสชาติใดๆ คงไม่แปลกนักที่นักเรียนจะพากันแสดงอาการเบื่ออาหารให้เห็นในขณะที่ครูยืนอยู่หน้าชั้นเรียน

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การเรียนรู้โดยใช้ประเด็นเรื่อง (Theme-Based Learning) เป็นรูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการรูปแบบหนึ่ง ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สาระวิชาต่างๆ ผ่านประเด็นเรื่องที่มีลักษณะเป็นพหุวิทยาการ ประเด็นดังกล่าวจะไม่ได้เน้นการเรียนรู้เนื้อหาของวิชาหนึ่งวิชาใดโดยเฉพาะ แต่จะให้ความสำคัญกับทักษะ (Skills) หรือสมรรถนะ (Competencies) ของผู้เรียนในการประยุกต์ใช้ความรู้ข้ามศาสตร์วิชาเพื่อเป็นเครื่องมือสำหรับเรียนรู้ตลอดชีวิต

การเรียนรู้โดยใช้ประเด็นเรื่องเป็นสิ่งที่ทั่วโลกให้ความสำคัญและนิยมใช้กันแพร่หลาย ปัจจุบันกระทรวงศึกษาธิการของไทยเองก็ตระหนักถึงความสำคัญและมีความพยายามอย่างยิ่งที่จะส่งเสริมให้ครูนำไปใช้ออกแบบการจัดการเรียนรู้ แต่ก็ยังประสบปัญหาและอุปสรรคอยู่มาก เนื่องจากสังคมไทยยังคุ้นชินอยู่กับการสอนตัวเนื้อหาความรู้ (Content) แบบแยกวิชาที่ยังปรากฏในระบบการศึกษาไทยมานาน การที่จะสร้างความเชื่อมั่นจนสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิธีคิด (Mindset) ได้อาจต้องใช้เวลาพอสมควร

ปัญหาสำคัญในเชิงปฏิบัติประการหนึ่งคือ ครูไทยยังขาดตัวอย่างที่มากพอสำหรับเป็นแนวทางและสร้างความมั่นใจที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและ/หรือนักวิชาการทางการศึกษา

จะต้องช่วยกันสร้างและเผยแพร่ตัวอย่างเพื่อให้ครูเกิดความเข้าใจที่ชัดเจนมากขึ้น นอกจากนี้ระบบการวัดผลประเมินผลของชาติเองก็ต้องปรับรูปแบบให้สอดคล้องกับแนวคิดของการจัดการศึกษาดังกล่าวด้วย เพราะหากครูปรับเปลี่ยนการสอนมาเน้นฝึกให้ผู้เรียนเกิดทักษะ หรือสมรรถนะ ในการประยุกต์ความรู้แล้ว แต่ทว่ายังมีการวัดผลประเมินผลผู้เรียนแต่ในด้านการจดจำเนื้อหาความรู้ กันอยู่เช่นเดิม การศึกษาไทยคงเกิดความล้าหลังเป็นสองระบบ และผู้ที่จะต้องได้รับผลกระทบนั้นโดยตรงก็คือนักเรียนนั่นเอง

References

ชนาธิป พรกุล. 2554. การสอนกระบวนการคิด: ทฤษฎีและการนำไปใช้. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นาตยา ปิลันธนานนท์. 2546. จากหลักสูตรสู่หน่วยการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ. 2556. แผนกลยุทธ์สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ (สทส.) ปี พ.ศ. 2556 – 2559. (ออนไลน์). http://www.oppo.opp.go.th/info/strategy_56-59.pdf, 14 กุมภาพันธ์ 2558.

References

Berry, C.F., and G. Minds. 1993. Planning a Theme-Based Curriculum: Goals, Themes, Activities, and Planning Guides for 4s and 5s. Glenview, IL: Good Year Books.

Bureau of Empowerment for Older Persons. 2013. Strategic Plan of Bureau of Empowerment for Older Persons A.D. 2013 – 2016. (online). http://www.oppo.opp.go.th/info/strategy_56-59.pdf, February 14, 2015. (in Thai).

- Cameron, L. 2001. **Teaching Languages to Young Learners**. Cambridge: Cambridge University Press.
- Council for the curriculum examinations and assessment. 2012. **Flight: Key Stage 2 Thematic Unit Supporting the Areas of Learning and STEM**. (online). http://www.nicurriculum.org.uk/docs/key_stage_s_1_and_2/connected_learning/primary_thematic_unit/stem/Flight_Booklet_Web.pdf , February 16, 2015.
- Kon Chon Min, *et.al.* 2012. "Teachers' Understanding and Practice towards Thematic Approach in Teaching Integrated Living Skills (ILS) in Malaysia". **International Journal of Humanities and Social Science**. 2 (23), 273 – 281.
- Kucer, S. 1991. **A position paper: Why themes?** Los Angeles, CA: Center for Language, literacy, and learning specialization, University of Southern California.
- Mumford, D. 1995. **Planning a Theme Based Unit**. Canada: Pacific Edge Publishing Ltd.
- National Council on Measurement in Education. 2012. **Assessing 21st Century Skills: Integrating Research Findings**. Vancouver, B.C. Pearson.
- Peters, T., K. Schubeck, and K. Hopkins. 1995. A Thematic Approach: Theory and Practice at the Aleknagik School. **The Phi Delta Kappan**. 76 (8), 633 – 637.
- Pilanthanonond, N. 2003. **From Curriculum to Learning Unit**. Bangkok: Thai Watana Panich Press. (in Thai).
- Pornkul, C. 2011. **Teaching the Thinking Process: Theories and Applications**. Bangkok: Chulalongkorn University Press. (in Thai).
- The Partnership for 21st Skills. 2009. **P21 Framework Definitions**. (online). http://www.p21.org/storage/documents/P21_Framework_Definitions.pdf , January 20, 2015.